

«Ik zat al enkele weken thuis met rugproblemen. Plots stond een leerling naast mijn bed. 'Ik hoorde dat u ziek was en daarom kom ik eens langs', zei hij. Het menselijke van de leerlingen is zo eigen aan ons buitengewoon secundair onderwijs. Zo iets spontaan doen, is hun manier om waardering te tonen.» Ook op school

REPORTAGE

is er een hechte band tussen leerling en leerkracht, zodat de hiërarchie tussen lesgever en -krijger vaak wegvalt. Leraars stimuleren enthousiast hun leerlingen. Samen werken ze zelfs aan een bouwsel à la **Gaudí**. Je moet het gezien hebben.

Buitengewone leerkrachten bij **Gaudí**

«Ik zou geld geven om hier te mogen lesgeven», zegt leraar *Jan*. «De samenwerking tussen leerkrachten algemene en sociale vorming en beroepsgerichte vorming is plezierig. Samen geven wij een thuisgevoel aan de leerlingen. En de leerkrachten zijn hier ook thuis. Zelfs als we geen les hebben, lopen we al eens de school binnen.»

In de bouwafdeling van de BuSO-school *Spectrum* in Buggenhout leren de leerlingen van opleidingsvorm 3 (OV3) metselen. Dat gaat van muurtjes tot een bakoven die ze echt kunnen gebruiken. «Ze leren hier samenwerken in groep. Dat komt neer op conflictbeheersing», vertelt leraar *Jan*. «Die gasten ontdekken dat ze creatief zijn. Wij geven ze de mogelijkheid om dat te uiten. Ze mogen proberen, experimenteren. Maar de school zorgt ervoor dat de buitenwereld het resultaat van hun werk ziet. Dat geeft ze vertrouwen.»

Toog

Even verder, in een hoek van de speelplaats, krijgt een leerling een schouderklop van leraar *Benny*. Enkele andere leerlingen breken kleurige faïencetegels. Met de stukken creëren ze een bankstel in de stijl van *Antoni Gaudí*. Je zou je in Barcelona wanen, waar dergelijke surrealistische kunstwerken verrassend de stad sieren.

Een trapje op. Boven de schrijnwerkerij. Hier zijn kleine ateliers voor handenarbeid. Hoewel er geen leerkracht meteen in de buurt aanwezig is, werken de leerlingen rustig, in alle kalmte. Dat valt op. Op de werktafels staan echte kunstwerkjes. «Veel van onze leerlingen hebben gouden handen», zegt directeur *Werner De Clippeleir*. «Ze krijgen een evaluatie van wat ze wél kunnen. Wij geven ze springplanken, waardoor ze leren ken-

Een onderwijssysteem voor elke leerling afzonderlijk

nismaken met de wereld. Ze moeten later in het beroepsleven hun plan kunnen trekken. Op sportief vlak moedigen we ze aan om lid te worden van de plaatselijke sportverenigingen. Ze leren gebruik maken van het openbaar vervoer. En aan de toog moeten ze een beetje kunnen meepraten over politiek en zo. Dat vergemakkelijkt hun integratie. Dat geeft hun ook de zekerheid dat ze het leven aankunnen.»

Voetbalploeg

«Ik leerde hier niet enkel een beroep, de leraars hielpen me ook mezelf ontdekken», vertelt oud-BuSO-leerling *Danny*. «Ik leerde mijn

mogelijkheden kennen en gebruiken. Ik ontdekte dat ik goed ideeën kon formuleren en daarvan profiteer ik nog elke dag. Nu werk ik in verschillende organisaties: penningmeester en verzorger van een voetbalploeg, medewerker in een wielervedstrijden. In het BuSO volgde ik de afdeling houtbewerking. Ik werk momenteel bij een schrijnwerker.»

Uniek

Kinderen en jongeren die het moeilijk hebben op school verliezen hun motivatie en enthousiasme. «Ze vervallen in een lakse houding tegenover de school en zelfs tegenover thuis», vult *Werner De Clippeleir* aan. «Zo'n leerlingen komen vaak terecht in het buitengewoon onderwijs. Wij respecteren en waarderen er hun uniek-zijn. We houden rekening met hun mogelijkheden en beperkingen. Voor elk kind maken we een plan op, waarin we de doelstellingen, de werkwijze en het programma uitwerken en voortdurend aanpassen. In de hele aanpak van het buitengewoon secundair onder-

wijs spelen buitengewone leerkrachten een sleutelrol.»

Dialect

«Als u in uw vorige, gewone school tien woorden gebruikte in de les, moest u er waarschijnlijk één van uitleggen. In het buitengewoon onderwijs snappen de leerlingen er slechts drie woorden van.» Dat zegt directeur *Willy Dries* van de BuSO-OV3-school *Galbergen* in Mol tegen een nieuwe leerkracht. «Leerlingen pruttelen dan tegen. Dus vraag ik hem een woordenschat te gebruiken die de leerlingen begrijpen. Af en toe moeten leerkrachten ook durven een woord te vertalen in het dialect. Er zijn leerkrachten die er maar niet in slagen in de begrips- en leefwereld van BuSO-leerlingen te komen. Nochtans moet de leer-

Met beperkte middelen, maar met veel creativiteit

metaal, gezins- en nijverheidstechnieken, tuinbouw, schilderen, behangen en grafische technieken. Het tweede en derde jaar beoogt een functionele polyvalentie binnen een bepaald beroepenveld. Het vierde en vijfde jaar is de kwalificatiefase. Binnen hun afdeling volgen de leerlingen een welbepaalde kwalificatierichting als voorbereiding voor een welbepaald beroep. De lange en intensieve stageperiodes en de zeer praktisch gerichte opleiding zijn pluspunten.

Werkgevers stellen meermaals vast dat BuSO-afgestudeerden hierdoor interessante kandidaat-werknemers zijn. Vooral voor sociale vorming en arbeidshouding scoren BuSO-schoolverlaters hoger dan de vergelijkbare groep van zwakkere BSO-afgestudeerden.»

Rusland

Het Vlaams BuSO-onderwijs is goed voor export. Sedert een vijftal jaren loopt er met een zevental Vlaamse BuSO-scholen een samenwerkingsproject met Russische scholen. Ook het project geïntegreerd onderwijs (GON) staat model voor de Russen. Delegaties uit Rusland kwamen intussen al op bezoek in Vlaamse scholen. Rusland selecteerde een aantal experimenterscholen en PMS-centra om in een systeem van peterschap ervaringen uit te wisselen met Vlaanderen en zo het buitengewoon onderwijs bij hen voort te ontwikkelen. *Alexandra Furagina*, directeur van een Russische experimenteeschool, vindt de grote rijkdom aan didactisch materiaal hier opvallend. Zoals ook de aandacht voor de persoonlijkheid van elk kind afzonderlijk en zijn emotionele ontwikkeling. Het Russische buitengewoon onderwijs is anders gestructureerd en baadt in de medische sfeer. Een PMS-systeem met multidisciplinair overleg bestaat er amper. Een arts verwijst de leerlingen door. Er is evenwel een aparte lerarenopleiding voor het buitengewoon onderwijs. Rusland heeft echter behoefte aan onderwijs op maat en zou de kracht van teamwerk willen ontdekken. Maar eigenlijk kunnen we veel van de Russische leerkrachten leren, vinden de Vlaamse leraars. Vooral als het gaat om met beperkte middelen, maar met veel creativiteit, buitengewoon onderwijs te geven. ■

VOOR 7 MILJARD FRANK

Zowat 3,5 procent van descholieren van het secundair onderwijs gaat naar het buitengewoon onderwijs (BuSO). Inechte aantallen zijn dat 15.548 leerlingen van het totale aantal dat voltijds secundair onderwijs volgt. In het schooljaar 95-96 waren er dat 11 minder.

Uitgedrukt in voltijdse jobs zijn 4234 leerkrachten tewerkgesteld in het BuSO, of iets meer dan 7 procent van het totale aantal onderwijzende personeelsleden in het secundair. In het gewoon secundair onderwijs staan, omgerekend in voltijdse jobs, 53.473 leerkrachten.

Het budget van het gewoon secundair onderwijs bedraagt 99,75 miljard frank. Hiervan gaat 11 procent naar de werking en 89 procent naar lonen. Het buitengewoon secundair heeft een begroting van zowat 7 miljard frank: 91 procent is voor de lonen, 9 procent voor de werking.

De kostprijs per leerling in het buitengewoon sinds 1991 merkbaar meer gestegen dan die in het gewoon secundair. In 1991 bedroeg die kostprijs voor een leerling in het gewoon secundair 188.579 frank, in 1997 226.615 frank. Voor een leerling in het buitengewoon secundair groeide de kostprijs van 325.715 frank in 1991 tot 455.215 frank in 1997.

(*Secundair onderwijs in beeld* - 96-97)

«Wij evalueren op
wat ze wél kunnen»

kracht een onderwijssysteem opbouwen voor elke leerling afzonderlijk. Hij legt hiervoor verantwoording af. Echter niet bij de ouders, niet bij het schoolteam en niet bij de inspectie. Maar als de leerling zich bij een werkgever aanbiedt, staat de leraar als een schaduw achter hem. De werkgever zal de leerkracht evalueren. Maar ik ben gelukkig, want meestal is dit oordeel erg positief. Minder gelukkig ben ik met de vaststelling dat men in de lerarenopleiding bedroevend weinig aandacht besteedt aan het buitengewoon onderwijs.»

Arbeidshouding

Drie kwart van de leerlingen in BuSO-OV3 behaalt een kwalificatiegetuigschrift na een stage en een kwalificatieproef. Deze is te vergelijken met de geïntegreerde proef, maar met een niveau dat aangepast is aan de mogelijkheden van de leerling. Alle leerlingen ontvangen een studieattest. Maar hebben ze ook kans op werk? *WIM VERDYCK*, pedagogisch adviseur BuSO, OVSG: «Na een observatiejaar oriënteren we OV3-leerlingen naar afdelingen zoals hout, bouw,

Het Vlaams buitengewoon secundair onderwijs is goed voor export.

INTEGREREN

In het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO) bestaan vier verschillende opleidingsvormen. Leerlingen uit verschillende types (met een licht mentale handicap, matige of ernstige mentale handicap, ernstige emotionele en gedragsproblemen...) kunnen samen de lessen volgen.

- **Opleidingsvorm 1 (OV1)** wil bijdragen tot een actief en zinvol leven van mensen die wegens de ernst van hun handicap niet kunnen deelnemen aan het arbeidsproces. De school bereidt ze voor op het leven in een beschermde woonomgeving.

- **Opleidingsvorm 2 (OV2)** geeft naast een algemene en sociale vorming ook een arbeidstraining om de integratie in een beschermd leef- en arbeidsmilieu mogelijk te maken.

- **Opleidingsvorm 3 (OV3)** geeft leerlingen een algemene en sociale vorming en beroepsopleiding. Voor deze leerlingen streeft de school naar een integratie in het gewoon leef- en arbeidsmilieu. Het merendeel van de leerlingen die uitvallen in het gewoon secundair onderwijs worden in de OV3 opgevangen. Zowat drie kwart van alle BuSO-leerlingen volgen onderwijs in OV3.

- **Opleidingsvorm 4 (OV4)** is enkel voor kinderen met een normale begaafdheid, maar met een fysieke of sensoriele handicap of met gedragsstoornissen. De structuur van deze opleidingsvorm is volledig gelijk aan die van het gewoon BSO, TSO, KSO en ASO.